

Geleid bezoek aan de *Fraxinus* collectie van het Arboretum Wespelaar en Herkenrode

Koen CAMELBEKE

Na een voormiddag met interessante presentaties over verschillende facetten van het genus *Fraxinus* trekken we er in de namiddag op uit om de essen in levende lijve te leren kennen en de determinatiesleutel, opgesteld door Jan De Langhe, te gebruiken en te testen.

Nog voor we écht in het Arboretum komen, houden we halt nabij de technische gebouwen. De kweekbakken juist naast de serre dienen als tussenstadium voor die planten die te groot zijn geworden om in pot te blijven maar toch te klein om in de kweekperken te worden aan-geplant. De bakken hebben uitstekende grond en mulch en zijn ideaal om meer delicate of zeldzame planten op te kweken en in het oog te houden. Aangezien ze zich dicht bij de technische gebouwen bevinden is het makkelijk om snel en doeltreffend in te grijpen indien nodig (droogte, slakken, taxuskever, meeldauw, vorst,...).

Grote bomen kunnen vaak dit stadium overslaan en we verwachten dus niet direct een *Fraxinus* op deze plaats. Toch staat er een vreemde, wintergroene plant met kleine deelblaadjes en tegenoverstaand blad. We besluiten de determinatiesleutel voor een eerste maal te proberen en het op naam brengen van deze plant lukt zeer vlot. De éénjarige scheuten zijn duidelijk vierkantig en geribd en de bladrand van de deelblaadjes is gaafrandig. Bovendien heeft deze jonge plant overal een korte, steke-lijke beharing: *Fraxinus griffithii*. Deze plant van gekende wilde origine (Taiwan) lijkt niet echt winterhard. En inderdaad, Dirk De Meyere bevestigt dat de verschillende pogin-

gen in Meise om deze soort buiten te overwin-teren faliekant zijn afgelopen. We zullen hem maar binnenhalen deze komende winter... Daarenboven hebben we nog vijf mooie exem-plaren van deze soort gekregen van Eike Jablonski. Eén heb ik al aan de Plantentuin van de Universiteit Gent geschonken waar ze over de nodige serres beschikken.

Onze volgende halte is bij twee mooie *Fraxi-nus angustifolia*, wild verzameld door Philippe de Spoelberch in Lanzhot Forest in Tsjechië. Deze soort is meestal gemakkelijk te herken-nen, niet alleen door de smalle deelblaadjes (“angusti-fo-ly”), maar doordat meestal meer-dere bladeren per drie staan ingeplant in plaats van per twee tegenoverstaand. Van zodra je dit kenmerk waarneemt, weet je dat je met *F. angustifolia* te maken hebt. Echter, één van de twee specimen strubbelt tegen en we vin-den nergens bladeren per drie ingeplant. Dit betekent niet dat we met een foute identifica-tie te maken hebben, en de sleutel van Jan De Langhe lost dit op door *F. angustifolia* meer-maals uit te sleutelen.

De ondersoort *Fraxinus angustifolia* subsp. *syriaca* die in het aanpalende perk staat aange-plant laat zich van de typische subsp. *angusti-fo-ly* onderscheiden door het kleinere aantal deelblaadjes (meestal drie à vijf, versus zeven à dertien) en de zeer korte internodia. Interes-sant, maar daarom niet persé mooier dan *F. angustifolia*.

Via een jonge *Fraxinus americana* ‘Autumn Purple’ (een must voor eenieder die van

herfstkleuren houdt) komen we bij een kleine, fijne es die lang als *Fraxinus sieboldiana* gecatalogeerd stond. De fijngezaagde bladrand heeft ons tijdig (met andere woorden: kort voor de studiedag) doen inzien dat het in feite om *F. lanuginosa* gaat. Een delicate en zeldzame soort met mooi grijze knoppen.

Uit beleefdheid moeten we hier ook *Fraxinus coriacea* vermelden. Deze plant heeft al enkele malen de kaplijst kunnen ontvluchten maar dat zal niet blijven lukken. Bijna elk jaar heeft de plant te lijden van de vorst en dat resulteert in dode twijgen, halfdode takken, nieuwe scheuten op de stam die op hun beurt opnieuw gaan afvriezen, enzovoort. Geen fraaie verschijning en ik denk dat we van ons hart een steen zullen moeten maken. Nochtans werd deze plant wild verzameld door Keith Rushforth in Mexico. Het epitheton *coriacea* is afgeleid van het Latijnse “coriaceus”, wat leerachtig betekent, en het verwijst naar de stevige textuur van de deelblaadjes.

Een aantal andere essen passeren de revue en worden relatief makkelijk op naam gebracht: *Fraxinus ornus* (altijd mooi), *F. sieboldiana* (altijd schattig) en *F. velutina* (altijd behaard).

Ondanks zijn naam bestaat de Magnoliaweide in het Arboretum niet uitsluitend uit een verzameling van magnolia's. Eén van de

heuveltjes (perk 217) is zelfs bijna uitsluitend aan het genus *Fraxinus* gewijd. Eén van de meest opvallende jonge planten in dit perk is de wild verzamelde *F. platypoda* (China, Martyn Rix) [Ill. 1 & 2]. De basis van de bladsteel is zodanig opgezwollen (en mooi paars gekleurd), dat de knop helemaal verborgen zit. Een plant van Hillier (nog onder de naam *F. spaethiana*) vertoont ditzelfde kenmerk, maar hier is de bladsteelbasis groen. Een uniek kenmerk binnen het genus. Recente moleculaire studies hebben aangetoond dat *F. spaethiana* = *F. platypoda*. De nomenclatuurregels zijn duidelijk: de oudste naam moet dan worden gebruikt en dus krijgt *F. platypoda* (1890) voorrang op *F. spaethiana* (1907). Nochtans is er een duidelijk verschil tussen beide planten wanneer je de bladeren in detail bekijkt en de determinatiesleutel volgt. Zijn dit twee uitersten van een morfo-



1 – *Fraxinus platypoda* (Sichuan, CHN), Arb. Wespelaar [K. Camelbeke, 05-07-2012]



2 – Gezwollen, paarsgekleurde basis van bladsteel bij *Fraxinus platypoda* (Sichuan, CHN), Arb. Wespelaar [K. Camelbeke, 05-07-2012]

logisch spectrum? Is de plant in cultuur onder de naam *F. spaethiana* misschien een kloon die steeds vegetatief werd vermeerderd? Verdere studies zullen dit moeten uitwijzen en nogmaals illustreert dit het belang van nieuwe introducties van bekende wilde origine want enkel met dergelijk materiaal kunnen zo'n vragen afdoende beantwoord worden.

Verdere blikvangers in dit perk zijn *Fraxinus quadrangulata* met vierkantige, gevleu-

gelde twijgen, *F. pennsylvanica* 'Variegata' met bleek gepanacheerd blad, *F. smallii* met gezonde ronde kroon (toen nog foutief als *F. biltmoreana* gelabeld) en een miserabele *F. paxiana*, niet geschikt voor ons klimaat.

De wandeling eindigt langs de kasseiweg bij de blikvanger van de dag: *Fraxinus americana* 'Bash Bish Falls' [Ill. 3], prachtig geel gekleurd met een staalblauwe hemel als achtergrond.



3 – *Fraxinus americana* 'Bash Bish Falls'. Arb. Wespelaar [R. Jacobs, 10-10-2012]